

HÁTRÁNYOS HELYZETBEN

30/1 MOZAIKOK A MAGYARORSZÁGI ROMÁK ÉLETÉBŐL

IDŐSZALAG

11. sz.	12. sz.	13. sz.	14. sz.	15. sz.	16. sz.	17. sz.	18. sz.	19. sz.	20. sz.

30/2 MOZAIKOK A MAGYARORSZÁGI ROMÁK ÉLETÉBŐL

A cigány nép őshazája valószínűleg Észak-Indiában volt. Innen jutottak el a 11–13. században, a népvándorlás utolsó hullámát követve, a Bizánci Birodalom területére.

A 15. században már nagy számban éltek Magyarországon és a Német-római Birodalom területén is. Egy darabig a Szentföldről jövő zarándokoknak tartották őket.

A 15–16. század török ellen vívott küzdelmeiben a végvárok vidékén kellett a munkáskezek. Szívesen fogadták a roma építőmunkásokat és fegyverkovácsokat. Szolgálataikért cserébe kiváltságul kapták a szabad vándorlás jogát.

A 18. század egész Európában változást hozott. Eltiltották a cigány név használatát, és a cigány szokások ápolását. Akik lemondtak hagyományos kultúrájukról, földet kaptak a letelepedéshez, és valamennyi foglalkozási ág megnyílt előttük. Ezzel megkezdődött a cigányság beolvadása az európai népességbe.

Magyarországra és Közép-Európába egészen a 20. század elejéig érkeztek újabb és újabb cigány csoportok. Az iparosodással járó változások lehetetlenné tették a hagyományos cigány életforma fenntartását. A nemzettudat kialakulása azonban felerősítette a kirekesztő szándékokat. Ezzel nehezebbé a beolvadás cigányság számára.

A falvak szélén megtelepedő cigányok munkaerejüket kínálták a napi teendőkhöz és a mezőgazdasági munkákban. De szolgálataikra egyre kevésbé volt szükség. Így nagyon elszegényedtek, és gyakorlatilag a társadalmon kívülre kerültek.

A II. világháború után megindult a telepek felszámolása, a cigányság tömeges munkába állítása és a tankötelezettség kiterjesztése a cigány gyerekekre is. Ekkor épültek Magyarországon az úgynevezett Cs (csökkentett színvonalú) lakások.

Ugyanekkor szinte teljes körűvé vált a cigány férfiak foglalkoztatása, ám 80%-uk segédmunkás maradt. A fizikailag legnehezebb, egészségre legártalmasabb, legrosszabbul fizetett munkakörökben, leginkább a nehéziparban és az építőiparban dolgoztak.

A rendszerváltás után azok az ipari ágazatok, amelyek a legtöbb romát foglalkoztatták, összeomlottak, és a cigány segédmunkások munkanélkülivé váltak – így sokan újra a társadalom szélére kerültek.

30/3a KÜLÖNBÖZŐ KOROK – KÜLÖNBÖZŐ ÉLETHELYZETEK SZÖVEGKÁRTYÁK

1.

A cigánycsoportok a hagyományos cigány mesterségeket űzve, menet közben sűrűlódásmentesen kapcsolódhattak a tőlük idegen életideákat dédelgető közösségek életébe: megjavították az üstöket, megpatkolták a lovakat, készítettek néhány fateknőt, fatálat, azután folytatták útjukat. Nem halmoztak föl javakat, nem jelöltek ki „terrénumot” maguknak – egyszerűen csak élvezték az életet. A haszonelvűség helyett azt az örömelet követték, ami nem tesz önzővé, sőt.

Jelöld az időszalagon zöld színnel azt a korszakot, amelyre az idézet vonatkozott!

2.

A 14–15. század fordulóján Magyarországra áramló cigányok és az őslakos magyarok hosszan tartó, viszonylag békés együttélését Mária Terézia asszimilációs rendelkezései törtek derékba, melyek értelmében tilos volt cigányul beszélni, cigány ruhát viselni; a cigánygyermeket elkobozták szüleiktől, s paraszt nevelőszülőkhöz adták. Az agresszió hatására az emberek gyorsan megtanulták, miként lehet kijátszani a hatalmat, s borsot törni az orra alá, ami persze újabb dühödt retorziót váltott ki.

Jelöld az időszalagon sárga színnel azt a korszakot, amelyre az idézet vonatkozott!

3.

Az ősközösségi életforma nyomait őrizte az a falusi kis közösség is, amelyben kamaszkoromig éltem (...). Apai nagyszüleim szoba-konyhás háza – apám szovjet hadifogságban volt ekkor – méreteit és felszereltségét tekintve olyan színvonalú volt, mint akkoriban a kisparaszti magyar porták. A felnőttek dolgoztak, a gyerekek iskolába jártak. A cigány kisközösség a civilizációs játékszabályoknak megfelelően kötődött a falu nagyobb közösségéhez, míg belső kapcsolatrendszerét az ősi cigány értékek és tradíciók határozták meg. A házak kerítés nélkül, szoroson egymáshoz simultak; a közösség tagjai egymás közt cigányul beszéltek, s a tulajdonformák közül a közös tulajdon dominált: közösen használták a háztartási eszközöket, a szerszámokat, sokszor a ruhákat is. (...)

A falu cigány és magyar lakossága közt nem voltak etnikai konfliktusok. Mivel mindenki mindenkit személyesen ismert, az előítéletek, sztereotípiák nem alakultak ki.

Jelöld az időszalagon kék színnel azt a korszakot, amelyre az idézet vonatkozott!

30/3b KÜLÖNBÖZŐ KOROK – KÜLÖNBÖZŐ ÉLETHELYZETEK

SZÖVEGKÁRTYÁK

4.

A pártállam deklarálta ugyan egyenjogúságunkat, ám az előítéletes hivatalokkal, pedagógussal, rendőrrel, portással, munkahelyi főnökkel szemben írott malasztnak bizonyultak jogaink, s a közműveket csak a cigánytelepek határáig építették ki. A városokba áramló cigánytömegek gyökértelessé váltak. Megindult a gettósodás – felizzott a cigánygyűlölet.

*Jelöljétek az időszalagon **piros színnel** azt a korszakot, amelyre az idézet vonatkozott!*

5.

A rendszerváltást követően először a munkahelyek tűntek el, majd a szociális háló foszlott széjjel. Akiknek sikerült megkapaszkodniuk, igyekeznek minél jobban belesimulni a többségi társadalom szövedékébe. Akik viszont a szocialista nagyiparból vagy mezőgazdaságból az utcára kerültek, teljesen kilátástalan helyzetben találták magukat. A piacgazdaság már nem igényli a képzetlen munkaerőtömeget. Ez volt a második törés, amelynek során a roma társadalom nagy része egyik napról a másikra visszazuhant a fél évszázaddal korábbi viszonyok közé, de most már eszköztelenül kell szembesülnie a társadalmon kívüliség tényével. Lényegében ez a háttere a napjainkban tapasztalható konfliktusoknak.

*Jelöljétek az időszalagon **barna színnel** azt a korszakot, amelyre az idézet vonatkozott!*

A részletek forrásai:

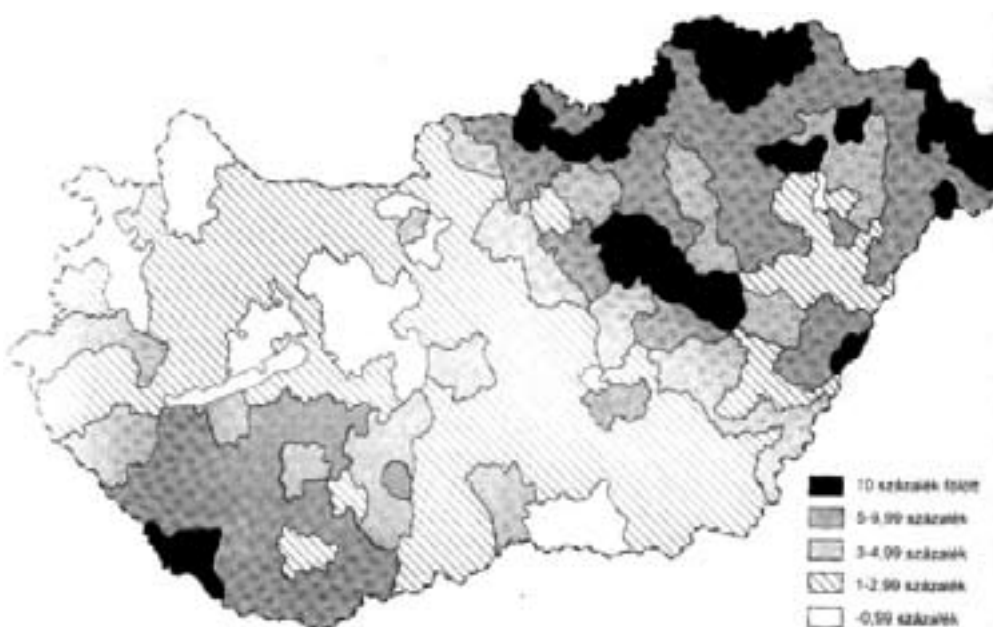
Romano Rácz Sándor: *Néma gyerekeknek is értse szavát. Gyerekcigány.* Inter-es Kiadó, 1994.

Romano Rácz Sándor: *A roma kisebbség és a társadalmi kohézió.* Iskolakultúra, 2002/8.

30/4a FÖLDRAJZI ELOSZLÁS ÉS STATISZTIKAI JELLEMZŐK

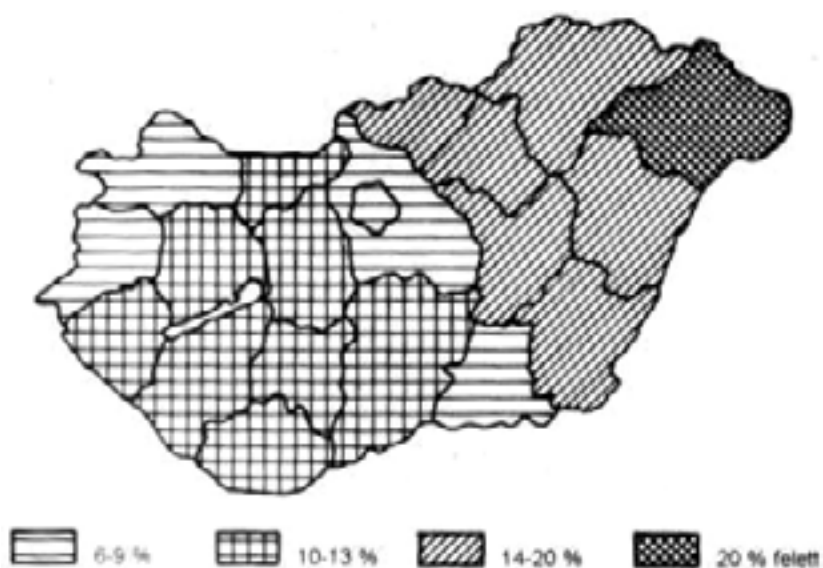
TÉRKÉPVÁZLATOK

1. számú térkép

A felnőtt cigány népesség földrajzi eloszlása Magyarországon, a teljes felnőtt népesség százalékában

A jelű térkép

A munkanélküliek aránya Magyarország egyes területein,
1996 februárjában

30/4b FÖLDRAJZI ELOSZLÁS ÉS STATISZTIKAI JELLEMZŐK

TÉRKÉPVÁZLATOK

B jelű térkép

Magyarország megyéinek gazdasági fejlettsége

C jelű térkép

Az új tbc-s esetek száma 1993-ban, a lakosság ezrelékében

30/4c FÖLDRAJZI ELOSZLÁS ÉS STATISZTIKAI JELLEMZŐK

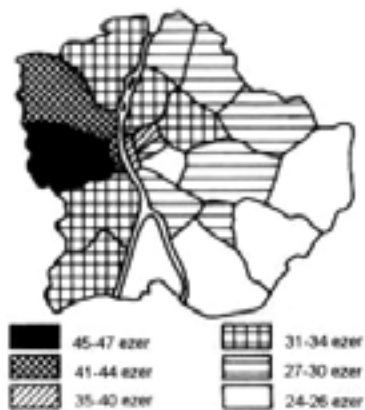
TÉRKÉPVÁZLATOK

2. számú térkép

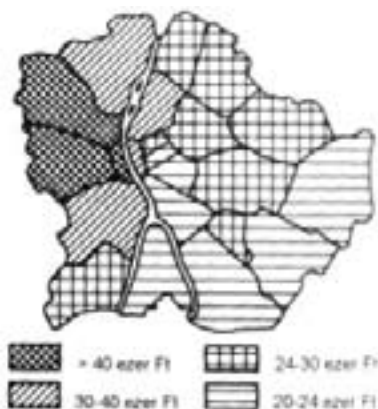
▲ cigány népesség sűrűsödési pontjai
Budapestten

D jelű térkép

Lakásárak Budapestten 1991-ben
(Ft/m²)

E jelű térkép

A fővételos jövedelmi viszonyai 1991-ben,
a befizetett személyi jövedelemadó alapján

30/5a A SZÁMOK TÜKRÉBEN

A FELADATLAP

Fogalmazz meg igaz állításokat a statisztikai adatok alapján, és írd le ezeket a táblázatok alatt üresen hagyott helyekre!

Foglalkoztatottság a 70-es években a cigány és nem cigány férfiak körében

	Teljes népesség %	Cigány %
aktív	87,7	85,2
inaktív, munkaképtelen, tanuló vagy egyéb eltartott	12,3	14,8
összesen	100,0	100,0

Aktívak és inaktívak aránya a férfiak körében, 1993-ban

	Nem cigány %	Cigány %
foglalkoztatottak	54,8	28,7
munkanélküliek	9,0	28,8
inaktívak	36,2	42,5
összesen	100,0	100,0

A cigányok foglalkoztatottsága nemenként, 1993-ban

	férfiak		nők	
	Nem cigány %	Cigány %	Nem cigány %	Cigány %
foglalkoztatottak	54,8	28,7	42,6	15,3
munkanélküliek	9,0	28,8	5,4	14,6
inaktívak	36,2	42,5	52,0	70,4
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

.....

.....

.....

.....

.....

30/5c A SZÁMOK TÜKRÉBEN

C FELADATLAP

Fogalmazz meg igaz állításokat a statisztikai adatok alapján, és írd le ezeket a táblázatok alatt üresen hagyott helyekre!

Az egészségi állapotot befolyásoló szociológiai jellemzők a romák körében

Lakóhely és kommunális szolgáltatások	1994-ben: városlakó 30,4%, Budapesten él 9,1%, községben él 60,5%, ebből 1000 fő alatti településen él 40%. Telepi körülmények között él 14%-uk, 60 000 fő. (1997)
Lakások	1993-ban: 26% korszerű lakás (panel v. téglá, jó komforttényezők, korszerű fűtés), 52% kevésbé korszerű (alapozott vályog, közepes komfort, kéményes egyedi fűtés), 22% korszerűtlen (vályog, kevés komfort, kémény nélküli kályha) a községekben 50 négyszögöl a házhelyek átlagos területe, míg a többségi társadalomhoz tartozóké 300 négyszögöl.
Lakások laksűrűsége, egy főre jutó lakásnégyzetméter	5 m ² /fő alatti: 14,1% – 5-10 m ² /fő: 33,45% 11-15 m ² /fő: 25,7% – 16-21m ² /fő: 16% 21 m ² /fő feletti: 10,8%
Jövedelem	1991-ben 90% a létminimum alatt él.
Foglalkoztatottság,	35,8%-os munkanélküliségi ráta (nem cigányoknál 11,2%), az északi és a keleti régióban él 56%-uk, közülük 12,3% dolgozik.
Káros szenvedélyek	Becslések szerint több az alkohol-, drog- és nikotinfüggő, mint a többségi társadalomban. Egészségkárosító italokat fogyasztanak, előbb alakul ki drogfüggőség.
Környezet-szennyezés	Az iparosítás okozta környezetszennyezés területein nagy számban élnek. Szakképzetlenségük miatt munkahelyi ártalmaknak is jobban ki vannak(voltak) téve. A vasgyűjtésből élők gyakran szeméttelpeken guberálnak.
Az egészségügyi. ellátás intézményei	Anyagi okok, közlekedési nehézségek és iskolázatlanságuk miatt az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésük rosszabb, mint a többségi társadalom tagjainak.

*Forrás: Dr. Márkus Katalin: A cigány lakosság egészségi állapota és az ápolás.
<http://www.eszi.sze.hu/InterEtnikusSpecKoll/Docs/markus.doc>*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

30/6 SZÓMAGYARÁZAT

A MELLÉKLETEKBEN SZEREPLŐ KIFEJEZÉSEKHEZ

Analfabéta: írástudatlan

Asszimiláció: beolvadás

Deklarálni: kihirdetni, kinyilatkoztatni

Depresszió: levert hangulat, búskomorság, lelki betegség

Etnikum: egy nép jellegzetes sajátosságainak összessége

Etnikai: néprajzi, valamilyen népet jellemző

Gettósodás: faji alapon való területi elkülönítés

Inaktív: tétlen, nem tevékenykedő

Kommunális szolgáltatás: a települési közösségeket érintő szolgáltatások

Mentálhigiéné: lelki egészség

Munkanélküliségi ráta: munkanélküliek aránya

Retorzió: büntetés, megtorlás

Szegregáció: elválasztás, elkülönítés

Szociológia: társadalomkutatás, a társadalmi jelenségekkel foglalkozó tudomány

